Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 22:04:27

DOI:10.17951/we.2024.10.1.179-193 | Wschód Europy • Восток Европы • East of Europe vol 10, 1 / 2024

Czesława Borowik
Polskie Radio Lublin
ORCID ID: https://orcid.org/0009-0008-5442-2512
e-mail: czeslawa.borowik@radiolublin.pl

Historia mówiona w Polskim Radiu Lublin

Historia mówiona (ang. *oral history*) bywa w ostatnich latach tematem konferencji, paneli czy dyskusji. Interesują się nią środowiska naukowe. Z kolei dziennikarze radiowi od początku istnienia formy dziennikarskiej wypowiedzi typu *reportaż* sięgali – mniej lub bardziej świadomie – do historii mówionej jako podstawowego tworzywa budowania dramaturgii w monologu czy dokumencie radiowym.

Spotkanie, a nie odpytywanie

Reportażystę radiowego i osobę nagrywającą relacje historii mówionej łączy pasja słuchania. Spotkanie z kimś, kto opowiada o dramacie swojego życia wpisanym w dzieje kraju lub regionu, powinno interesować osobę, która jest zaangażowana w prowadzenie tego typu rozmów.

W takich dialogach nie sprawdza się tryb przesłuchania, prowadzenia tzw. wywiadu, szczegółowego odpytywania czy notowania. Tylko pozostawienie rozmówcy pola do swobodnej wypowiedzi nie narzuca niczego, wyzwala dobry klimat do nagrań, pomaga przywołać wspomnienia i wywołuje emocje. To właśnie te ostatnie są tworzywem reportaży. Zaletą wypowiedzi ekspresywnych jest to, że pozostawiają trwały ślad w pamięci słuchacza. W mojej pracy wielokrotnie spotkałam się z prośbą o ponowne nadanie reportażu pochodzącego sprzed wielu lat, którego ktoś kiedyś wysłuchał i z którego zapamiętał nie tylko temat, ale przede wszystkim emocje.

Odkrywanie przeżyć

Reportaże na temat „białych plam" w historii naszego kraju były traktowane z dużym zainteresowaniem przez same osoby nagrywane – jako spełnienie ich oczekiwań. Tacy ludzie mówili, że wreszcie ktoś chciał ich wysłuchać czy nawet że: „ten wrzód tragicznych przeżyć można było z siebie wycisnąć". Takimi słowami kończy się mój reportaż pt. „Sotnik z Szepietówki" (emisja PR Lublin 13.06.1989). To monolog Polaka we wrześniu 1939 roku złapanego przez Sowietów, następnie wywiezionego do obozu przejściowego

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 22:04:27

w Szepietówce[1] i wydanego Niemcom. Bohater reportażu prosił, by nie przedstawiać go i nie utrwalać w archiwum jego imienia i nazwiska z obawy przed konsekwencjami. Osoby z dokumentu radiowego „Tu, gdzie jeszcze cisza trwa”[2] nagrywanego sześć lat później też się bały, co zasygnalizowałam w tytule.

Byli również tacy ludzie, którym zależało na tym, by ich nagrać, ale nie robić z tego materiału audycji i nie publikować go. Byli wśród nich żołnierze i działacze podziemia niepodległościowego oraz świadkowie zbrodni komunistycznych. Nawet po 1989 roku woleli milczeć i nie odpowiadali na wezwania m.in. Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, bo się bali. Usłyszymy o tym we wspomnianym reportażu „Tu, gdzie jeszcze cisza trwa”[3]. Dlaczego zaufali nam, reportażystom?

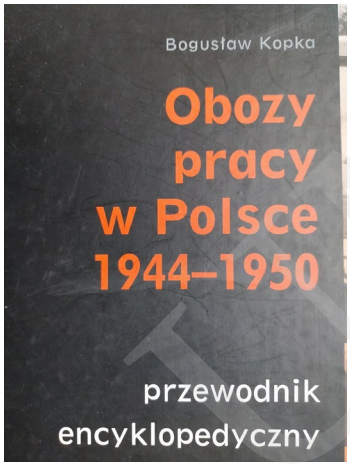

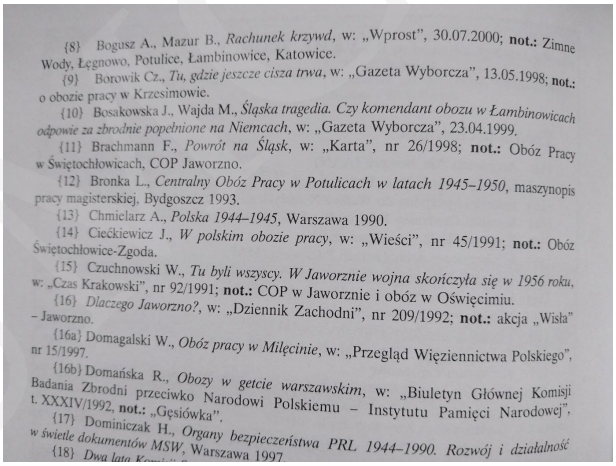
{8} Bogusz A., Mazur B., *Rachunek krzywd*, w: „Wprost”, 30.07.2000; **not.:** Zimne Wody, Łęgnowo, Potulice, Łambinowice, Katowice.
{9} Borowik Cz., *Tu, gdzie jeszcze cisza trwa*, w: „Gazeta Wyborcza”, 13.05.1998; **not.:** o obozie pracy w Krzesimowie.
{10} Bosakowska J., Wajda M., *Śląska tragedia. Czy komendant obozu w Łambinowicach odpowie za zbrodnie popełnione na Niemcach*, w: „Gazeta Wyborcza”, 23.04.1999.
{11} Brachmann F., *Powrót na Śląsk*, w: „Karta”, nr 26/1998; **not.:** Obóz Pracy w Świętochłowicach, COP Jaworzno.
{12} Bronka L., *Centralny Obóz Pracy w Potulicach w latach 1945–1950*, maszynopis pracy magisterskiej, Bydgoszcz 1993.
{13} Chmielarz A., *Polska 1944–1945*, Warszawa 1990.
{14} Cieckiewicz J., *W polskim obozie pracy*, w: „Wieści”, nr 45/1991; **not.:** Obóz Świętochłowice-Zgoda.
{15} Czuchnowski W., *Tu byli wszyscy. W Jaworznie wojna skończyła się w 1956 roku*, w: „Czas Krakowski”, nr 92/1991; **not.:** COP w Jaworznie i obóz w Oświęcimiu.
{16} *Dlaczego Jaworzno?*, w: „Dziennik Zachodni”, nr 209/1992; **not.:** akcja „Wisła” – Jaworzno.
{16a} Domagalski W., *Obóz pracy w Milęcinie*, w: „Przegląd Więziennictwa Polskiego”, nr 15/1997.
{16b} Domańska R., *Obozy w getcie warszawskim*, w: „Biuletyn Głównej Komisji Badania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu – Instytutu Pamięci Narodowej”, t. XXXIV/1992, **not.:** „Gęsiówka”.
{17} Dominiczak H., *Organy bezpieczeństwa PRL 1944–1990. Rozwój i działalność w świetle dokumentów MSW*, Warszawa 1997.
{18} *Dwa lata*

Fot. 1–2. Okładka książki Bogusława Kopki (2022) i skan bibliografii z przywołaniem reportażu Czesławy Borowik „Tu, gdzie jeszcze cisza trwa”
Źródło: archiwum prywatne autorki.

[1] Szepietówka (też Szepetówka, ukr. *Шепетівка*) – obecnie miasto w Ukrainie (obwód chmielnicki). Zob. Enc PWN (hasło: *Szepetówka*), https://encyklopedia.pwn.pl/ [dostęp: 23.02.2024].

[2] Z opisu reportażu: „W Krzesimowie pod Lublinem w gm. Mełgiew więziono tych, którzy nie godzili się na ustrój narzucany siłą Armii Czerwonej. Ze Skorowidzu do Księgi Zmarłych wynika, że w zbiorowych mogiłach mogą spoczywać rodziny”, „Tu, gdzie jeszcze cisza trwa”, PR Lublin 1996, https://archiwum.radio.lublin.pl/2020/11/07-11-2020-kalejdoskop-regionalny-reportaz-czeslawy-borowik-tu-gdzie-jeszcze-cisza-trwa-2/ [dostęp: 23.02.2024].

[3] Reportaż ten jest jednym ze źródeł w książce Bogusława Kopki. Zob. B. Kopka, *Obozy pracy w komunistycznej Polsce: przewodnik encyklopedyczny*, Niezależna Oficyna Wydawnicza Nowa, Ośrodek „Karta”, Warszawa 2022.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 22:04:27

Projekt Studia Historii Mówionej w lubelskiej rozgłośni (2002–2006)

Jeśli uwierzymy, że gromadząc opowieści świadków historii i uczestników dawnych wydarzeń, realizujemy jakąś misję, poszukajmy sprzymierzeńców.

W 2003 roku na łamach „Tygodnika Powszechnego" (24 sierpnia) prof. Andrzej Chwalba, ówczesny prorektor UJ, wybitny historyk napisał artykuł pt. *Historię trzeba pisać od nowa*. Czytamy w nim, że:

> W pierwszej kolejności to historycy, a nie politycy, dziennikarze czy publicyści powinni odrobić spóźnioną lekcję, czego do dzisiaj w satysfakcjonującym zakresie nie zrobili. […] W pierwszej kolejności należy: zbudować precyzyjny aparat pojęciowy, „wywołać źródła", czyli zapisać na najnowszych nośnikach przekazu opinie żyjących świadków lat 1939–1945: Polaków, Niemców, Ukraińców, Rosjan, Żydów. Następnie należy przebadać opinie niemieckie, w tym ludzi aparatu władzy GG na temat współpracy niemiecko-polskiej, a także opinie władz sowieckich[4].

Taki głos znakomitego historyka utwierdził nas w przekonaniu, że trzeba nagrywać ostatnich świadków przemilczanych ważnych rozdziałów historii. Wtedy już nie było strachu. Sybiracy, więźniowie komunistyczni, ostatni żołnierze AK, WiN, przedwojenni harcerze, więźniowie polityczni okresu komunistycznego, działacze pierwszej i drugiej „Solidarności" sami o to prosili. Pozytywne opinie na temat pomysłu nagrywania historii mówionej przedstawili na piśmie z obszernym uzasadnieniem: prof. dr hab. Jerzy Bartmiński (UMCS, Lublin), prof. dr hab. Walery Pisarek (UJ, Kraków) i prof. dr hab. Wiesław Theiss (UW, Warszawa).

W 2002 roku powstało przy Radiu Lublin Studio Historii Mówionej i Stowarzyszenie Miłośników Historii Mówionej. W Zespole Konsultantów znaleźli się m.in.:

1. Prof. dr hab. Jerzy Bartmiński (UMCS) – językoznawca, slawista, etnolingwista, twórca zbiorów „historii mówionej" przy Archiwum Etnolingwistycznym UMCS.
2. Zofia Leszczyńska (Państwowe Muzeum na Majdanku w Lublinie) – historyk, autorka wielu książek o charakterze źródłowym.
3. Prof. dr hab. Zygmunt Mańkowski (UMCS) – historyk.
4. Andrzej Paluchowski (KUL) – bibliotekoznawca, polonista, dyrektor biblioteki KUL, członek Rady Programowej Radia Lublin S.A.
5. Prof. dr hab. Mieczysław Wieliczko (UMCS) – historyk.
6. Prof. dr hab. Rafał Wnuk (IPN, KUL) – historyk.
7. Prof. dr hab. Janusz Wrona (UMCS) – historyk.
8. Janusz Winiarski – współtwórca projektu gromadzenia zbiorów „historia mówiona" w Radiu Lublin S.A.

[4] A. Chwalba, *Historię trzeba pisać od nowa*, „Tygodnik Powszechny" 2003, nr 34, https://www.tygodnikpowszechny.pl/historie-trzeba-pisac-od-nowa-122301 [dostęp: 23.02.2024].

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 22:04:27

Działalność Studia Historii Mówionej była oparta w głównej mierze na wolontariacie studentów UMCS. Sami garnęli się do nagrań. Podkreślali, że dopiero słuchając kombatantów, zaczęli być świadomi, jaka była tzw. najnowsza historia Polski i łączyć jej wątki. Robili to z entuzjazmem. Uwierzyli również w swoją misję.

Bazę Danych osób do nagrań stworzyliśmy podczas zjazdów związków kombatanckich. Chętni, którzy chcieli nam opowiedzieć swoje przeżycia, wpisywali się na listę i przekazywali kontakty. Jedni drugim polecali nas i tak zgromadziliśmy ponad 300 godzin nagrań.

Polskie Radio cieszyło się wówczas wysokim zaufaniem społecznym, co potwierdzały badania CBOS (Centrum Badania Opinii Społecznej)[5].

Historie żyją blisko, poszukaj ich

Warunkiem *sine qua non* dobrych praktyk historii mówionej jest fachowe przygotowanie do nagrywania. Studenci dziennikarstwa UMCS okazali się bardzo sumiennymi wolontariuszami. Ucząc się zawodu dziennikarza, otrzymali informację, że opowieść niejednego człowieka może być tworzywem do przygotowania reportażu, a projekt gromadzenia historii mówionej – etapem dokumentacji tematu.

Wyznaczyliśmy następujące fazy pracy:

1. Tworzenie Bazy Danych – poprzez: udział w zjazdach, spotkaniach weteranów, uroczystościach środowiskowych i patriotycznych.
2. Nagrania – wykorzystanie reporterskich metod pracy, dziennikarskiego sposobu nagrywania; indywidualne podejście do każdej nagrywanej osoby. Na tym etapie powstał też orientacyjny *Kwestionariusz pytań, zagadnień dot. „historii mówionej"* – zob. Aneks, zał. 1.
3. Archiwizowanie – na tym etapie sporządzano ostateczne wersje „not biograficznych" – formularz zob. Aneks, zał. 2. Spisywano poruszone przez osobę nagrywaną zagadnienia w formie „Opisu ścieżki dźwiękowej". W miarę możliwości dokonywano literalnego zapisu ścieżki dźwiękowej (transkrypcji). Opisane nośniki (początkowo kasety) przekazywano do archiwum.

Tak jak poszukiwacze przygód mają swoje radości, tak my mieliśmy dreszcz emocji i wiarę w to, że robimy coś ważnego. W opowieściach ustnych dostrzegliśmy nie tylko znakomite tworzywo do przygotowywania reportaży, audycji, ale również do spotkań z młodzieżą. Widziałam w tym ogromną edukacyjną rolę. Chcieli tego nasi słuchacze.

Zaczęliśmy organizować Radiowe Akademie Historii Mówionej, czyli spotkania z reportażem, bohaterami opowieści, historykami i młodzieżą. Takich wydarzeń było kilkanaście. Szkoły z całego regionu zabiegały o udział w nich. Plakat i folder omawianych spotkań zob. Aneks, zał. 3 i 4.

Prasa interesowała się naszymi działaniami i popularyzowała to, co robiliśmy. Na temat tych aktywności pisały dzienniki lokalne, takie jak: „Kurier Lubelski" (Monika Panfil, *Historia opowiadana*, 31.11.2002); „Gazeta Wyborcza Lublin" (*Mniej białych*

[5] Por. CBOS 2022.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 22:04:27

plam, 13.07.2004; *Zapomniany obóz*, 25.02.2005; Wacław Biały, *Dzień dobry, tu mówi Historia*, 5.09.2003; Krzysztof Czerwiecki, *Fachowcy i praca u podstaw*, 26–27.02.2005); „Dziennik Wschodni" (artykuł Magdaleny Bożko *Wypełnić ciszę* z 16.09.2005)[6]. Czytelnicy lubelskiego wydania „Gazety Wyborczej" na bieżąco byli informowani o audycjach związanych z nagraniami SHM.

Fot. 3. Na zdjęciu pierwszy zespół Studia Historii Mówionej: od lewej Anna Krawczyk (UMCS), Marta Czarnota (UMCS), Czesława Borowik, Joanna Gierak (UMCS), Aneta Wieczerzak (UMCS), Marta Wielgus (KUL) i Marta Pieregończuk (UMCS)
Źródło: materiały Polskiego Radia Lublin.

W 2005 roku jako Stowarzyszenie Miłośników Historii Mówionej ogłosiliśmy ogólnopolski konkurs dla uczniów ostatnich klas liceum pod nazwą „Moja rodzina na zakrętach historii". Dziennik „Rzeczpospolita" objął wydarzenie patronatem. Nagrodą dla zwycięzców było 10 indeksów na studia na lubelskich uczelniach – Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej (6 indeksów) i Katolickim Uniwersytecie Lubelskim (4 indeksy) na kierunkach: historia, filologia polska (specjalność redaktorsko-medialna), dziennikarstwo, socjologia, pedagogika. Na konkurs napłynęło łącznie ponad 120 prac. Profesor Jerzy Bartmiński jako przewodniczący jury twierdził, że ok. 30 z nich zasługiwało na nagrody. Zaproszenie do konkursu zob. Aneks, zał. 5.

[6] Zob. b.a., *Mniej białych plam*, „Gazeta Wyborcza Lublin" 13.07.2004; b.a., *Zapomniany obóz*, „Gazeta Wyborcza Lublin" 25 II 2004; W. Biały, *Dzień dobry, tu mówi Historia*, „Gazeta Wyborcza Lublin" 5 IX 2003; K. Czerwiecki, *Fachowcy i praca u podstaw*, „Gazeta Wyborcza Lublin" 26–27 II 2005; M. Panfil, *Historia opowiadana,* „Kurier Lubelski" 31 XII 2022.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 22:04:27

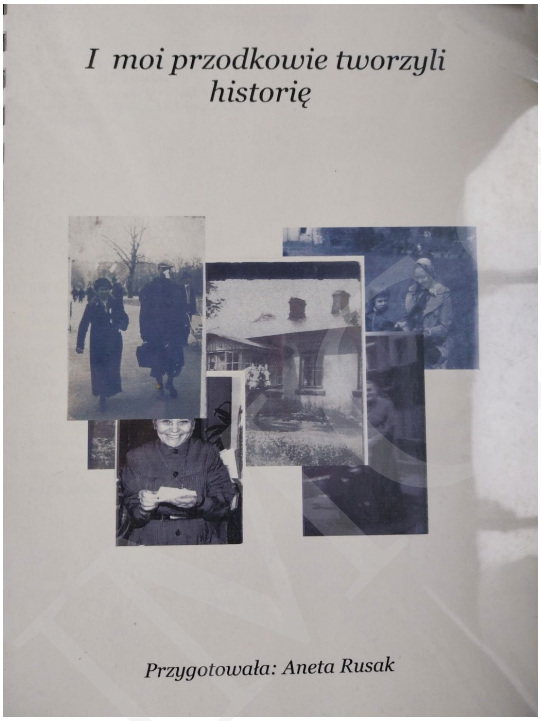

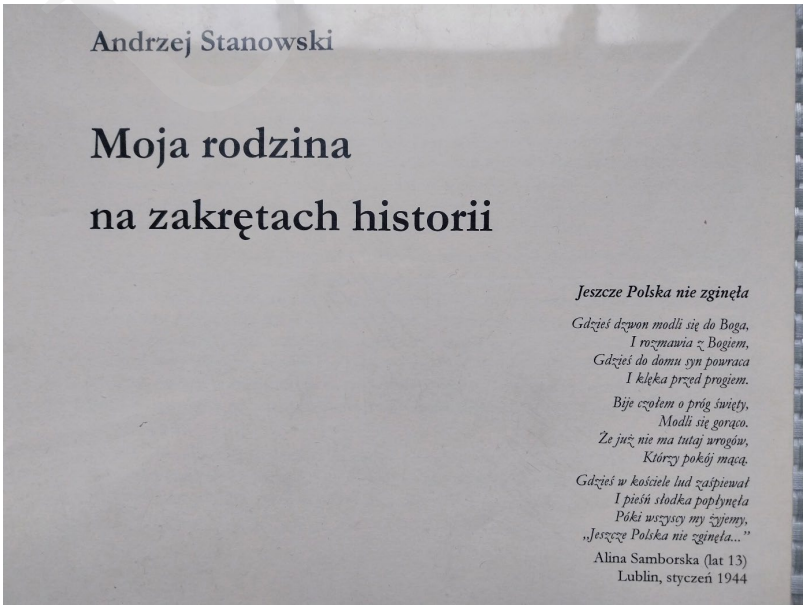

Fot. 4–5. Fragmenty prac nadesłanych na konkurs „Moja rodzina na zakrętach historii" (Aneta Rusak, Andrzej Stanowski)

Źródło: materiały archiwalne Polskiego Radia Lublin.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 22:04:27

W artykule *Dzień dobry, tu mówi Historia* prof. Zygmunt Mańkowski po zapoznaniu się z niektórymi nagraniami Studia Historii Mówionej powiedział: „To wartościowy materiał, ale żeby móc z niego korzystać, należy to wszystko skatalogować, usystematyzować”[7].

Wiele nagrań zostało spisanych, a większość materiałów znajduje się w archiwum Polskiego Radia Lublin. Mimo że działalność Studia Historii Mówionej została przerwana w 2006 roku, dużo jest jeszcze do zrobienia. Nagrania wymagają skatalogowania i opracowania pod kątem słów kluczowych, wyeksponowania fragmentów.

Ostatnio zespół badawczy pod kierunkiem dr hab. Doroty Filar, prof. UMCS uzyskał pozytywną ocenę dla wniosku grantowego *Pamięć – język – państwo. Językowo-kulturowe świadectwa walki o jedność II Rzeczpospolitej (monografie i artykuły naukowe wraz z wersjami online)* (nr projektu: NPRH/F/SP/0065/2024/13) w konkursie Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki „Fundamenty”. Jednym z projektów w ramach tego działania jest seria artykułów i wystąpień na temat opracowanych materiałów archiwalnych SHM. Uczestnikiem i wykonawcą tej części grantu jest dr Damian Gocół (UMCS, Lublin)[8].

Kiedy z młodymi ludźmi zaczynaliśmy zbierać relacje o przeszłości, zależało nam, by historia nie odchodziła razem z ludźmi. Młodzież dowiedziała się, że górujący nad Lublinem zamek to miejsce potwornych niemieckich zbrodni z okresu II wojny światowej, a tuż po tzw. wyzwoleniu przez Armię Czerwoną zbrodniczą działalność kontynuowali Sowieci. Byliśmy w dziwnym lesie nieopodal Kąkolewnicy, gdzie rosły pnie drzew z poprzecznie przybitymi ramionami, symbolizującymi krzyże. To Uroczysko Baran, w którym od jesieni 1944 do lutego 1945 roku rozstrzeliwano żołnierzy AK, WiN i BCh, dezerterów z ludowego Wojska Polskiego i ludzi uznanych za wrogów przez NKWD, Smiersz oraz polskie władze komunistyczne. Wyroki śmierci wykonywano metodą radziecką: ofiary miały ręce skrępowane drutem. Z naszych nagrań wynika, że zabijano strzałem w tył głowy. W tym lesie na dużej przestrzeni prawdopodobnie porozrzucano i przykryto ziemią ciała kilkuset przeciwników „władzy ludowej”. Zamordowano tam 1500–1800 osób.

W chwili powstania Studia Historii Mówionej żyli jeszcze żołnierze II wojny światowej pomijani na kartach historii. Wywodzili się ze Związku Walki Zbrojnej, Armii Krajowej, Narodowych Sił Zbrojnych, Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość, niepodległościowych ugrupowań młodzieżowych, w tym przedwojennego Związku Harcerstwa Polskiego.

Nie całkiem umarli, żyją w naszych nagraniach. Zostało utrwalonych ponad 320 godzin ustnych opowieści. Może kiedyś ktoś sięgnie oprócz nas, dziennikarzy po ich relacje – napisze wiersz albo tekst piosenki, scenariusz do filmu lub wspomni jednym słowem?

[7] W. Biały, *op.cit*.

[8] Zob. D. Gocół, *Historia mówiona: geneza, rozwój, koncepcje*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2023.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 22:04:27

Streszczenie: Autorka omawia genezę i rozwój projektów historii mówionej inicjowanych i koordynowanych przez Polskie Radio Lublin. Artykuł rozpoczyna krótkie przedstawienie relacji łączących tego typu źródła z reportażem radiowym. Następnie autorka przedstawia specyfikę pracy z tekstami historii mówionej w warsztacie dziennikarza radiowego. Opracowanie kończy omówienie działalności Studia Historii Mówionej i Stowarzyszenia Miłośników Historii Mówionej oraz dorobku i spuścizny archiwalnej tych instytucji.
Słowa kluczowe: historia mówiona, reportaż, Polskie Radio Lublin, Studio Historii Mówionej, Stowarzyszenie Miłośników Historii Mówionej

Oral history on Polish Radio Lublin

Abstract: The author discusses the origins and development of oral history projects initiated and coordinated by Polskie Radio Lublin. The article begins with a short presentation of the relationships connecting this type of sources with radio reportage. Then, the author presents the specifics of working with oral history texts in the radio journalist's workshop. The study ends with a discussion of the activities of the Oral History Studio and the Association of Oral History Lovers, as well as the achievements and archival legacy of these institutions.
Keywords: oral history, reportage, Polish Radio Lublin, Oral History Studio, Association of Oral History Lovers

Bibliografia

Opracowania

Chwalba A., *Historię trzeba pisać od nowa*, „Tygodnik Powszechny" 2003, nr 34, https://www.tygodnikpowszechny.pl/historie-trzeba-pisac-od-nowa-122301 [dostęp: 23.02.2024].

Gocół D., *Historia mówiona: geneza, rozwój, koncepcje*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2023.

Kopka B., *Obozy pracy w komunistycznej Polsce: przewodnik encyklopedyczny*, Niezależna Oficyna Wydawnicza Nowa, Ośrodek „Karta", Warszawa 2022.

Artykuły prasowe

b.a., 2004a, *Mniej białych plam*, „Gazeta Wyborcza Lublin" 13 VII 2004.

b.a., 2004b, *Zapomniany obóz*, „Gazeta Wyborcza Lublin" 25 II 2004.

Biały W., *Dzień dobry, tu mówi Historia*, „Gazeta Wyborcza Lublin" 5 IX 2003.

Czerwiecki K., *Fachowcy i praca u podstaw*, „Gazeta Wyborcza Lublin" 26–27 II 2005.

Panfil M., *Historia opowiadana*, „Kurier Lubelski" 31 XI 2022.

Rozwinięcie skrótów źródeł

CBOS 2002 – Centrum Badania Opinii Społecznej, *Opinie o działalności instytucji publicznych. Komunikat z badań*, BS/220/2002, Warszawa.

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 22:04:27

Enc PWN – Encyklopedia PWN, https://encyklopedia.pwn.pl/ [dostęp: 23.02.2024].

Reportaże

„Sotnik z Szepietówki", PR Lublin 1989, materiały archiwalne Polskiego Radia Lublin.
„Tu, gdzie jeszcze cisza trwa", PR Lublin 1996, https://archiwum.radio.lublin.pl/2020/11/07-11-2020--kalejdoskop-regionalny-reportaz-czeslawy-borowik-tu-gdzie-jeszcze-cisza-trwa-2/ [dostęp: 23.02.2024].

UMCS

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 22:04:27

Aneks

Załącznik 1.

Kwestionariusz pytań, zagadnień dot. „historii mówionej”

1. Wartości, które ukształtowały Panią/Pana (najbliższe otoczenie: dom rodzinny, szkoła itp.).
2. Sytuacja w środowisku, otoczeniu, kraju.
3. Osobisty punkt widzenia na to, co działo się w Pani/Pana otoczeniu, kraju.
4. W jakim sensie próbowała Pani/Pan wpłynąć na przebieg wydarzeń, które działy się w środowisku. kraju.
5. Z kim nawiązała Pani/Pan współpracę?
6. Jaką opinię mieli Ci, z którymi nawiązała Pani/Pan współpracę?
7. Jakie przeżycia towarzyszyły podejmowaniu Pańskich decyzji?
8. Ważne momenty w życiu związane z działalnością na rzecz sprawy, innych, kraju.
9. Ocena przebiegu zdarzeń, które działy się wokół.
10. Wnioski z podejmowanych działań.

Jeśli stworzą Państwo podczas nagrań klimat szczerości i zaufania ww. pytania mogą paść w trakcie wypowiedzi rozmówcy.

Załącznik 2.
NOTA BIOGRAFICZNA
dot. relacji dźwiękowych „Studia Historii Mówionej”

Imię ..... drugie imię .....
Nazwisko ..... Pseudonim.....
Imiona rodziców .....
Nazwisko panieńskie matki.....
Inne nazwiska używane w konspiracji .....
.....
Inne pseudonimy używane w konspiracji .....
.....
Data urodzenia .....
Miejsce urodzenia .....
Miejsca zamieszkania .....
w konspiracji .....
w latach .....
Miejsce zamieszkania w momencie nagrania .....
Data i miejsce nagrania .....
Formacje, organizacje, przynależność .....
.....
.....

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 22:04:27

Pełnione funkcje .....
.....
Tytuły, odznaczenia .....
Uwagi nagrywającego (kondycja zdrowotna, psychiczna nagrywanego itp.) .....
.....
Czas nagrania ..... Ilość spotkań .....

Wydarzenia związane z historią regionu, kraju, w których uczestniczyła Pani/Pan .....
.....
.....
.....
Pełniona rola w ww. .....
.....
.....
Współpraca z organizacjami, osobami .....
.....
Przekazane Studiu Historii Mówionej materiały, dokumenty .....
.....
.....
.....
Możliwość użyczenia (np. w celu zorganizowania wystawy) materiałów, dokumentów
.....
.....
.....
Uwagi nagrywającego .....
.....
Imię i nazwisko nagrywającego .....
Miejsce zatrudnienia nagrywającego .....
Imię i nazwisko osoby, która sporządziła wersję pisaną relacji dźwiękowej .....
.....
Podpis osoby, która sporządziła ankietę:.....

..... Data.....

Wyrażam zgodę na przetwarzanie moich danych osobowych
dla potrzeb Studia Historii Mówionej zgodnie z ustawą o ochronie danych osobowych

.....
(data, podpis osoby nagranej)

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 22:04:27

Wyrażam zgodę na przetwarzanie moich danych osobowych
dla potrzeb Studia Historii Mówionej zgodnie z ustawą o ochronie danych osobowych

.....
(data, podpis osoby nagranej)

Wyrażam zgodę na przetwarzanie moich danych osobowych
dla potrzeb Studia Historii Mówionej zgodnie z ustawą o ochronie danych osobowych

.....
/data, podpis osoby nagranej/

UMCS

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 22:04:27

Załącznik 3.

Stowarzyszenie Miłośników Historii Mówionej
Zakład Historii Społecznej XX wieku UMCS
Katedra Historii Ruchów Społeczno-Politycznych XIX i XX w. KUL

Radiowa Akademia Historii Mówionej

ZAPRASZA

12 grudnia 2005 godz. 17.00

Ludzkie dramaty stanu wojennego

(z udziałem osób prześladowanych za działalność w „Solidarności")

Studio im. Z. Stepka Polskie Radio Lublin

Podczas sesji:

- **„Czas mierzony bezsilnością" – reportaż Czesławy Borowik o świdnickiej rodzinie Aliny i Alfreda Bondosów, prześladowanej za działalność w „Solidarności",**
- **Polacy, a doświadczenia stanu wojennego – prelekcja prof. Janusza Wrony**
- **Ludzkie dramaty stanu wojennego – prezentacja mgr Małgorzaty Chomy – Jusińskiej IPN**

Wojewoda Lubelski

MAGICCAM

RZECZPOSPOLITA

Projekt plakatu: Beata Jarosz

VII sesja RAHM

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 22:04:27

Załącznik 4.

Fragmenty listów do SHM:

Dorota Mabjaia, Konsulat RP w Maputo, Mozambik: „Z wielką satysfakcją Konsulat Polski w Mozambiku odnotowuje państwa propozycję dotyczącą konkursu ... ”

Jerzy Skoryna, Meksyk: „Uprzejmie dziękuję za łaskawy list Pani, który niestety nie może być skierowany pod moim adresem, ponieważ nie należę do obecnej młodzieży, jak to miało miejsce przed sześćdziesięciu przeszło lat temu, w Powstaniu Warszawskim.”

Jerzy Krajewski: „Mieszkam w Durbanie, w mieście prowincji Kwa Zulu Natal w RPA. W obecnej dobie materialistycznego podejścia do życia istnieje nisza na pani przedsięwzięcie. Życzę, by ją pani wypełniła.”

Paweł Sałek, Wrocław: „Jestem wnukiem siostry kpt. Zdzisława Brońskiego ps. Uskok. Szukając o nim informacji, trafiłem w internecie na stronę SHM. Gratuluję inicjatywy i bardzo ciekawego pomysłu. To bardzo ważne, że świadectwa ludzi będących uczestnikami historii, mogą być ocalone od zapomnienia”.

Prof. dr hab. Karol Klauza, KUL: „Z radością przyjąłem wiadomość o powołaniu do życia Stowarzyszenia Miłośników Historii Mówionej. Dzisiaj sługami nauczania stają się obok historyków, ludzi nauki i środowisk akademickich, również dziennikarze.”

Prof. Zygnunt Haduch, Uniwersytet de Monterrey: „Dziś jak nigdy przedtem potrzebujemy wsparcia w naszej, wspaniałej, dodam historii.”

Radio Lublin S.A.

Studio Historii Mówionej
Ul. Obrońców Pokoju 2
20-045 Lublin
www.radio.lublin.pl

Tel.: +48 (0-81) 5364303
Fax: +48 (0-81) 5328728
E-mail: czeslawa.borowik@radio.lublin.pl

RZECZPOSPOLITA

Wojewoda Lubelski

Projekt graficzny: Beata Jarosz

RADIO LUBLIN

Studio Historii Mówionej

SHM

„ ... nie depczcie przeszłości ołtarzy, choć macie nowe, doskonalsze wznieść ... ”

Adam Asnyk

Stowarzyszenie Miłośników Historii Mówionej z siedzibą w Polskim Radiu Lublin

Radiowa Akademia Historii Mówionej została zorganizowana z myślą o młodzieży. Jej sesje to multimedialne lekcje historii typu akademickiego z udziałem profesorów UMCS i KUL, badaczy i świadków historii. Niektórym towarzyszą wystawy i prezentacje np. V sesję połączyliśmy z prezentacją unikatowych ornatów liturgicznych (dwa z nich widoczne poniżej) wykonanych w krasiczyńskiej pracowni Ludwiki z Mniszchów Potockiej w XVIII w.

Sesje RAHM 2005:

I „Kropla drąży skałę”- obóz pracy w Poniatowej,
II „Źródło - On do nas - My do Niego” - wieczornica w przededniu pogrzebu Jana Pawła II,
III „Las”- mord w Katyniu,
IV „Żółkiewka - trudne sąsiedztwo” - Polacy i Żydzi,
V Co ukształtowało młodego Karola Wojtyłę?
VI „Festung Breslau” - prawdy i mity o obronie Wrocławia

Historia Mówiona

„Historia Mówiona” to termin odnoszący się do anglojęzycznej „oral history” powstałej w Stanach Zjednoczonych na gruncie antropologii, historii i socjologii jako interdyscyplinarnej metody badawczej. Znalazła ona zastosowanie przy opracowywaniu zagadnień, w stosunku do których nie istnieją źródła pisane albo istniejące źródła są niewystarczające lub niewiarygodne. Często stosuje się ją w sytuacjach, gdy zarejestrowany materiał dźwiękowy stanowi dodatkowe, cenne źródło wiedzy. Określenie „historia mówiona” odnosi się do historii opowiadanych, które wzbogacają wiedzę o przeszłości naszego kraju w rozumieniu wydarzeń, zachodzących procesów społecznych.

II sesja Radiowej Akademii Historii Mówionej

Konkurs „Moja rodzina na zakrętach historii” adresowany jest do młodzieży szkół ponadgimnazjalnych. Jego celem jest przypomnienie nie zawsze oczywistej dla wielu Polaków prawdy, że dzieje ojczyzny wplecione są często w historię domu rodzinnego. Nagrodami są indeksy na historię (KUL i UMCS), filologię polską specjalizacja redaktorsko - medialna (UMCS Lublin, Radom i Biała Podlaska), socjologię i pedagogikę (KUL Wydział Zamiejscowy Nauki o Społeczeństwie w Stalowej Woli).

Szczegóły na stronie www.radio.lublin.pl

Od lewej: Karolina Przesmycka - autorka strony internetowej SHM, studentka politologii i kulturoznawstwa, **Magdalena Rogoża** - studentka filologii polskiej, **Beata Jarosz** - autorka prezentacji RAHM, studentka filologii polskiej, **Beata Kutrzepa** - studentka europeistyki, **Czesława Borowik** - reportażystka Polskiego Radia w Lublinie, twórca Studia Historii Mówionej, prezes Stowarzyszenia Miłośników Historii Mówionej, nauczyciel akademicki UMCS, laureatka wielu konkursów krajowych i zagranicznych na reportaż radiowy.

Fot.: Wojciech Pacewicz, „Dziennik Wschodni”

Pobrane z czasopisma Wschód Europy **http://journals.umcs.pl/we**
Data: 26/11/2026 22:04:27

Załącznik 5.

Wygraj indeks!

Polskie Radio Lublin
Studio Historii Mówionej

Stowarzyszenie Miłośników Historii Mówionej z siedzibą w Polskim Radiu Lublin organizuje konkurs na pracę pisemną pod hasłem:

„Moja rodzina na zakrętach historii"

Możesz zapewnić sobie indeks wyższej uczelni bez konieczności uczestniczenia w stresującej procedurze rekrutacyjnej. Autorzy prac najwyżej ocenionych otrzymają **10 indeksów lubelskich uniwersytetów**: Uniwersytetu Marii Curie – Skłodowskiej (6 indeksów) i Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (4 indeksy) na kierunkach: historia, filologia polska (specjalność redaktorsko-medialna), dziennikarstwo, socjologia, pedagogika.

W konkursie przewidziano dwie kategorie tematyczne:

1. **Lubelski Lipiec 1980**
2. **Tematyka dowolna (możesz sam sformułować temat własnej pracy, jednak musi się on mieścić w ramach głównego hasła konkursu)**

Czekamy na Wasze prace do końca marca 2006.

Polskie Radio Lublin
ul. Obrońców Pokoju 2
20-030 Lublin
Studio Historii Mówionej

Dodatkowe informacje znajdziesz na naszych stronach internetowych: www.radio.lublin.pl (kliknij w banner Studia Historii Mówionej).

RZECZPOSPOLITA